

В статье рассматривается сущность управленческой культуры, определены ее составляющие, раскрывается значение управленческой культуры в формировании профессиональной компетенции современного руководителя.

The article deals with the essence of management culture, defined its components, revealed the value of the management culture of professional competence in the formation of a modern leader.

Рецензент: д.е.н., професор Михайлова Л.І.
Дата надходження до редакції: 30.03.2012 р.

УДК 331

РІВЕНЬ ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА ЙОГО ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК З РІВНЕМ ПРОДУКТИВНОСТІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ

Ю. О. Македонська, аспірант, Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва
А. В. Македонський, к.е.н., професор, Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва

Рівень оплати праці та його взаємозв'язок з рівнем продуктивності на сучасному етапі розвитку. Виконано поглиблений аналіз стану оплати праці та його зв'язку з продуктивністю праці

Постановка проблеми. Вихід економіки країни з глибокої кризи, насамперед, пов'язаний з проблемою розвитку виробництва. Її рішення в значній мірі залежить від рівня зацікавленості безпосереднього робітника в високопродуктивній праці на основі забезпечення органічної залежності розмірів доходу від фактичного особистого трудового внеску, його долі у власності, а також від кінцевих результатів роботи підприємства та макроекономічних зв'язків.

Тому одною з актуальних задач сучасної економічної теорії і прикладної науки є всебічне дослідження проблем розподілу і оплати праці в ринковій економіці. Проблема організації матеріального стимулювання завжди була і залишається одного із самих злободенних для економічної науки, державної політики і господарської практики. В цьому зв'язку, без сумніву, що ринкові перетворення діючих систем оплати праці в галузях АПК є важливою задачею як на найближчий час, так і найбільш віддалену стратегічну перспективу. В нових умовах належить виявити і проаналізувати тенденції зміни суті і змісту діючих систем оплати праці і, насамперед, в сільськогосподарських підприємствах з різними формами власності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Заробітна плата як показник, залежний безпосередньо від ефективності виробництва, продуктивності праці, конкурентоспроможності продукції, є не лише індикатором, що визначає загальний життєвий рівень працівників. В умовах сучасного ринкового механізму через формування сукупного попиту заробітна плата забезпечує не лише основи відтворення робочої сили. Вона стає дедалі вагомішим чинником відтворення суспільного виробництва. Але на сьогодні рівень оплати праці працівників сільського господарства залишається найнижчим серед усіх галузей економіки, що є однією з найсерйозніших соціальних

проблем держави.

Проте ситуація, яка склалася на селі, потребує соціально спрямованих змін, врахування потреб та інтересів сільськогосподарських працівників. Адже відомо, що показником ефективного використання трудових ресурсів на селі є продуктивність праці в сільському господарстві [1, С. 232].

Цієї позиції в дослідженні даної проблеми також дотримується й інші вчені. Так, О.Г.Волощук визначає результативним показником ефективності використання трудових ресурсів, а отже додатковим резервом поліпшення забезпеченості ними підприємства є продуктивність праці. Вона показує здатність живої праці створювати за одиницю часу певну кількість споживчих вартостей, тобто забезпечує збільшення обсягу виробництва продукції за одиницю робочого часу, економію живої праці, ефективніше використання засобів виробництва тощо. Для сільського господарства підвищення продуктивності праці має виключно важливе значення, оскільки тут спостерігається стала тенденція подальшого скорочення чисельності працюючих. У цих умовах нарощувати обсяг виробництва продукції можна лише за рахунок підвищення продуктивності праці [2, С. 45].

Останнім часом дедалі більше уваги приділяється вивченню проблеми оплати праці та її продуктивності в аграрному секторі економіки, співвідношенню їх темпів зростання та підвищення цих показників, що знайшло своє відображення в працях вітчизняних вчених-економістів.

На думку С.В.Тищенко, проблема рівня оплати праці є дуже гострою, особливо в сільському господарстві, оскільки на неї безпосередньо впливає надзвичайно низька продуктивність праці та відсутність умов для повної продуктивної зайнятості на селі [3, С.123].

Так, В.С.Дієсперов відмітив, що хоча і поча-

лися серйозні розмови про реформування заробітної плати, однак і нині поза увагою залишається пов'язана з нею проблема продуктивності праці в сільському господарстві. При сучасному її рівні не можна розраховувати на світові позиції галузі та вирішення внутрішніх проблем [4, С.61].

Протягом останніх років продуктивність праці в сільському господарстві знизилась майже у 2-3 рази. Завдання суттєвого підвищення оплати праці згідно з

концепцією, якою передбачається поетапне підвищення мінімальної заробітної плати, вимагає уваги до ситуації із продуктивністю праці. Насамперед, це створення ефективних стимулів до праці, поліпшення її якості та підвищення продуктивності. Для виконання поставлених завдань на всіх рівнях управління галуззю вишукуються резерви підвищення ефективності аграрної праці шляхом мобілізації численних її факторів: інтенсифікації виробництва, освоєння малотрудомістких технологій, удосконалення організації праці та внутрішньогосподарського механізму.

Цю думку поділяє і Н.Я. Пітель, яка вважає для виправлення становища, що склалося в аграрному секторі економіки щодо продуктивності праці, доцільно вдосконалювати організацію оплати праці, оскільки низькооплачувана праця буде низькопродуктивною, і навпаки. За таких умов підприємства не зможуть відновити головну функцію оплати праці – стимулювання її високої продуктивності праці [6, С.106].

Чим вищий розмір оплати праці, тим вищий кінцевий результат діяльності окремої людини, підприємства, галузі [7, С.202]. Але головний недолік нинішньої практики оплати праці полягає в тому, що вона не пов'язана з кінцевими результатами діяльності на конкретній ділянці виробництва.

Формулювання цілей статті. Проаналізувати рівень оплати праці та його взаємозв'язок з рівнем продуктивності на сучасному етапі розвитку в сільськогосподарських підприємствах різних форм власності і господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досягнутий рівень і темпи підвищення продуктивності праці є важливим показником ефективності виробництва, джерелом зростання реальних доходів і добробуту населення. Підвищення продуктивності праці в сільському господарстві створює необхідні умови для забезпечення ефективного функціонування агропромислового комплексу країни.

Збільшення виробництва продукції в сільському господарстві забезпечується лише за рахунок підвищення продуктивності праці, проте досягнутий рівень і темпи її зростання залишаються

недостатніми. Оплата праці завдяки специфічним мотиваційним властивостям відіграє значну роль у розвитку всіх галузей народного господарства. Основним її функціональним призначенням є стимулювання продуктивності праці, відтворення робочої сили та вирішення соціальних проблем суспільства. Але на сьогодні оплата праці в сільському господарстві, як вже було відмічено вище, втратила свою головну стимулюючу функцію, так як її рівень є найнижчим серед усіх видів економічної діяльності.

Низький рівень оплати праці не забезпечує виконання нею жодної з її функцій, а саме відтворювальної, стимулюючої та розподільчої, що призвело до великої кількості соціально-економічних проблем на селі [5, С. 117].

Несвоечасність оплати за сільськогосподарську продукцію, низькі ціни на неї і в той же час високі податки не сприяють підвищенню трудової мотивації. Праця на селі стала найбільш дешевим ресурсом, номінальні доходи селян зростають, а реальні – падають, що негативно позначається на життєвому рівні сільського населення. На сьогодні оплата праці в сільському господарстві втратила свою головну функцію – основного стимулятора підвищення продуктивності праці та розвитку сільськогосподарського виробництва. Найнижча оплата праці в сільському господарстві порівняно з іншими галузями народного господарства і є одним із факторів соціального напруження. Розглянемо ці питання на прикладі сільськогосподарських підприємств різних форм власності і господарювання в Харківській області, табл.1

Приведені дані таблиці 1 свідчать про різний рівень оплати та продуктивності праці в розглянутих господарствах. Звертає на себе увагу таке господарство як ПАОП «Промінь» Красноградського району, в якому незважаючи на низьку питому вагу оплати праці в загальних витратах (5,3%) має місце найвищий річний заробіток (25917) і висока продуктивність праці (457375).

В цьому ж господарстві одержано найбільше прибутку в розрахунку на 1-го середньорічного працівника 161,4 тис грн. при рівні рентабельності 149,0 %. Одночасно в цьому ж господарстві найбільш низька питома вага оплати праці. На виробництві пшениці вона склала всього 5,9 %, соняшника – 4,7%, молока - 9,3%, в той час як в ПП «Агропрогрес» відповідно 21,9%, 23,3%, 21,9%. Тобто чіткої кореляційної залежності між цими показниками немає.

Цікаво розглянути аналогічні показники стану рівня оплати праці і її продуктивності у тваринництві, табл. 2.

Таблиця 1

Рівень оплати праці, продуктивність та прибутковість виробництва в рослинництві сільськогосподарських підприємств Харківської області в 2011 році

Показники	ВАТ «Насінневе» Кегичівського р-ну	ПП «Агрогрес» Кегичівського р-ну	ТОВ «Аграрний Дім ім. Горького» Сахновщинського р-ну	ПАОП «Промінь» Кра- сноградського р-ну
Усього витрат, тис грн.	27566,2	16071,1	59514,3	25184,1
Витрати на оплату праці, тис. грн	3816,4	3694,0	6860,2	1347,7
Питома вага оплати праці, %	13,8	22,9	11,5	5,3
Середньооблікова кількість працівників, чол	159	145	378	52
Річна оплата праці одного працівника, грн	24002	25475	18148	25917
Чистий дохід (виручка) від реалізації, тис. грн.	15699,6	20607,6	21485,1	23783,5
Продуктивність праці, грн	98739	142124	56938	457375
Прибуток, тис. грн	6027,3	7683,1	3973,4	8391,5
Одержано прибутку на 1-го працівника, грн.	37907,5	52986,9	10510,5	161375,3
Рівень рентабельності, %	62,3	59,4	22,6	149,0

Джерело: * розраховано з використанням форми № 50- сг по господарствах
**продуктивність праці розрахована по товарній продукції

Таблиця 2

Рівень оплати праці, продуктивність та прибутковість виробництва в тваринництві сільськогосподарських підприємств Харківської області в 2011 році

Показники	ВАТ «Насінневе» Кегичівського р-ну	ПП «Агрогрес» Кегичівського р-ну	ТОВ «Аграрний Дім ім. Горького» Сахновщинського р-ну	ПАОП «Промінь» Кра- сноградського р-ну
Усього витрат, тис грн.	36355,8	10568,7	13573,0	23078,4
Витрати на оплату праці, тис грн.	8390,0	2317,0	2745,2	5128,1
Питома вага оплати праці%	23,1	21,9	20,2	22,2
Середньооблікова кількість працівників, чол.	375	91	123	192
Річна оплата праці 1 працівника, грн	22373	25461	22317	26708
Чистий дохід (виручка) від реалізації, тис. грн.	37797,8	11364,1	14773,9	18530,0
Продуктивність праці, грн	100792	124880	120113	96510
Одержано прибутку, тис грн	7831,2	1431	-259,4	-808,0
Одержано прибутку (збитку) на 1 працівника, грн.	20883	15725	-2108	- 4208
Рівень рентабельності, %	26,1	14,4	-1,7	-4,2

Джерело: розраховано з використанням форми № 50- сг по господарствах

Дані табл. 2 показують, що питома вага оплати праці в господарствах більш-менш вирівняна і займає значно більшу питому вагу порівняно з рослинництвом. Найбільш високий річний заріток знову таки в ПАОП «Промінь». Разом з тим в цьому господарстві найменша продуктивність праці (96510 грн.) і галузь тваринництва в цілому збиткова (-4,2 %).

В цілому по господарствах маємо такі результати, табл.3.

Приведені дані таблиці 3 показують, що чим вище оплата праці в досліджуваних підприємствах тим вища продуктивність праці, прибутковість і рівень рентабельності виробництва. Так в ПАОП «Промінь» середньорічна оплата праці склала 2653 грн. Це найвищий рівень серед всіх чотирьох господарствах. Відповідно кращі показники по продуктивності праці, прибутковості і рівня рентабельності виробництва.

Рівень оплати праці, продуктивність та прибутковість виробництва в сільськогосподарських підприємствах Харківської області в 2011 році

Показники	ВАТ «Насінневе» Кегичівського р-ну	ПП «Агрогрес» Кегичівського р-ну	ТОВ «Аграрний Дім ім. Горького» Сах- новщинського р-ну	ПАОП «Промінь» Красноградського р-ну
Середньорічний заробіток 1-го працівника, грн..	2286	2536	1917	2653
Чистий дохід (виручка) від реалізації, тис. грн.	53496,4	31971,7	36259,0	42319,5
Середньооблікова кількість працівників, чол..	534	236	501	244
Продуктивність праці, грн	100180	135473	72373	173440
Прибуток, тис. грн	13840,3	8338,2	4394,5	13563,3
Одержано прибутку на 1-го працівника, грн.	25918	35331	8771	55587
Рівень рентабельності, %	34,9	34,0	13,3	46,9

Джерело: розраховано з використанням форми № 50-сг по господарствах

Висновки. В умовах сьогодення для підвищення результативності господарської діяльності в сільськогосподарських підприємствах існує нагальна необхідність підвищення рівня оплати праці, що є необхідною умовою стимулювання її

високої продуктивності. З цією метою необхідно запроваджувати такі системи оплати праці, які б більше стимулювали матеріальну зацікавленість та відповідали б вимогам ринку.

Список використаної літератури:

1. Мицишина Н.П. Продуктивність та оплата праці в умовах реформування сільськогосподарського виробництва. // С. 232 – 236.
2. Волощук О.Г. Продуктивність праці сільськогосподарських підприємствах України / О.Г. Волощук // Вісник ХНАУ Серія «Економіка АПК і природокористування». – 2006. – №3. – С.45-47.
3. Тищенко С.В. Оплата праці в сільськогосподарських підприємствах / С.В. Тищенко // Економіка АПК. – 2007. – № 1. – С.123-126.
4. Дієсперов В.С. Продуктивність праці в сільському господарстві / В. Дієсперов // Економіка України : Політико-економічний журнал Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства фінансів України та Національної академії наук України. - 2003. - №11. - С. 61-68 . - ISSN 0131-775X
5. Дієсперов, В. С. Продуктивність праці у тваринницьких галузях / В.С. Дієсперов // Економіка АПК : Міжнародний науково-виробничий журнал. - 2006. - N4. - С. 116-121
6. Пітель Н.Я.. Продуктивність і оплата праці в сільськогосподарських підприємствах / Н.Я. Пітель // Економіка АПК. – 2002. – № 8. – С. 106-109
7. Олійник Т.І. Оплата праці сільськогосподарських підприємствах в умовах ринку / Т.І. Олійник // Вісник ХНАУ Серія «Економіка АПК і природокористування». – 2006. – №11. – С.199-206.

Уровень оплаты труда и его взаимосвязь с уровнем производительности на современном этапе развития. Выполнен углубленный анализ состояния оплаты труда и его связи с производительностью труда

Level of payment of labour and his intercommunication with the level of the productivity on the modern stage of development. The deep analysis of the state of payment of labour and his connection is executed with the labour productivity

Рецензент: д.е.н., професор Михайлова Л.І.
Дата надходження до редакції: 05.06.2012 р.